

CORPVS
IVRIS CIVILIS
IVSTINIANEI:

CVM COMMENTARIIS ACCVRSIIS, SCHOLIIS CONTIN
ET DIONYSII GOTHOERI I.C. ACUTISSIMI LVCIVRATIONIBVS

**ad Accursum: in quibus Glossæ obscuriores explicantur, similes & contraria
afferuntur: vitiosæ in Dictione, Historia, vel Iure notantur, veræ defen-
duntur: & aliorum, quæ in prioribus Editionibus
meliores erant. Obliterationibus:**

NOVISSIMA hac Editione accessere IACOBI CVIACII, Consiliarii Regii, & Inrisconsulitorum nostri
facultatis Principis NOTE, OBSERVATIONES, & EMENDATIONES singulares
in Digestorum, seu Pandectarum Libros I. Codicis Libros XII. Novillas,
Consuetudines Fudarum, & Iustiniani Institutiones:

ANTECESSORIBVS Iuris studijs, Adversarij, & iudiciorum eorum via, & approximatae.

A D

RUFERICAS Lycum, & Tirolorum, Indicem diffiniam fuisse recipere prioribus emendatione. Casuus Clemens Antonij Contij successore
Reportari laice Iuris Civilis Index, nonnullis facultatis emendationis, quo contrahetur tam interius, quid in Glosse. Ante
STEPHANO DAQYS Pamphilonis E. Reportari omittimus, aut Theologorum knowleg, eadem velillar, & aperte.

O M N I A summa fiducia, pietate, & fidei ab infinito preponendum merito, quia in priorebus editionibus referantur cum infrae-

L V G D V N I,
Sumptibus Horatij Cardon.

M. D C. XII.

Sum privilegio Christianissimi Francorum, & Navarra Regis.

5.3

AUGVSTISSIONO VRBIS IN GALLIA AMPLISSIMÆ PARISIORVM SENATVI SOCIETAS

BIBLIOPOLARVM LVGDVNENSIVM,

S. P. D.

XTOLLIT in Gorgia Callidæ, & naturæ igniculis accensum
putat hoc Pindari carmen, *quod est in Gallia Brundisianæ et Albae-*
rum: Et quod est in Gallia Brundisianæ et Albae- *rum: Et quod est in Gallia Brundisianæ et Albae-*
nec iniuria: ut enim corpora nostra sine mente: sic ciuitas
sine lege, suis partibus, ut nra, ac sanguine, & membris, ut non
potest. Seruique omnes legum sumus, ut liberi esse possimus. Imo
qui retulissimam illâ Athenatum Ciuitatem *ut etiam per se deinde idem, certaque;*
illationem à Dea conditam fingit in Timao, idem ipse vinculum dignitatis, qua
fruiuntur in Rep. fundamentum libertatis, *ut eum secutus Cicero* fontem ex-
quiratis, mentem, animum, consilium Ciuitatis positam esse putat in legibus.

Hinc Res omnes publicæ tandem opibus summe, gloria ampliæ, virtute honestæ,
adè copiis iocundates permanerunt, quamdiu leges in honore, & pacis praefi-
diis munite, colebantur. At concordia discordia, virtus corruptio, aut à legibus ab-
alienatis ciuium animis, armisve domesticis, vel externis violentè oppressis, su-
bitò ciuitatum gloria minuta, virtutis facies demupata est, opum concussa po-
tentia, totaque Reip. salus est in discrimen adducta. Et quod ante nos multis
Gentibus, Rebusq; publicis, quarum non oppressa modò: sed extincta prorsus ia-
get memoria: idem Galliarum nostrarum, Regnorum omnium florentissimæ, doctri-
naræ gloria superbæ, Iuris Scientia, legum æquitate, & constantia vicinis gentibus
inmixta, virtute bellica potentissimæ, dudum contigisset; dum Ciuium suorum
diuturnis dissidiis rupta, & conuersa in sua viscera vetrici manu, oppressis legi-
bus, penè conciderat, & doctrinarum omnium, glotizq; sua exuias vicit in gen-
tibus, iam triunphantibus, & pati ex spoliis nostris exultantibus gloria dimi-
serat. Et iam Galliam non amplius haberemus, ni vos, tam prudentes salutis suæ,
legumque custodes, fortunatæ, & feliciter nacta fuisset, qui depressis per poten-
tissimum regem HENRICVM IIII. dimicantium armis, sedatis ciuitatum
contentionum fluctibus, & commixtata tempestate, doctrinæ, & humanitatis
studia prima Reipub. fundamenta restituistis, legum antiqua nomina firmasti,
& quasi postliminio reuocasti, pro eis laborantium antiquas libertates, & iomini-
nitates stabilisti. An dicam verius: ab iniuncto illo rege restituta, firmata, reuoca-
ta, stabilita, auctoritate, prudentia conseruasti, patiq; dignitate conseruasti;
vestris consiliis splendidissimo huic regno sua maiestas, urbi longè omnium no-
bilissimæ prisca tranquillitas data est, languens iuris, legumq; splendor, & auctorita-
tas resuiscunt. Adeò iam vere di Stu, *Patrum valente arma foris, nisi sunt consilia domi.*

Sed nota sunt hæc, nobisq; cum ceteris ciuibus communia. Priuatim ad nos
pertinet, quod cum totam Iuris Civilis Scientiam, consequenterq; bene confi-

DE CONCEPTIONE
DIGESTORVM.

**IMPERATOR CAESAR FLAVIUS IVSTINIANVS,
PIVS, FOELIX, INCLYTUS, VICTOR, AC TRIVM-
phator semper Augustus Triboniano Quæ-
flori Iugo Salutem.**

DE O antea, neptunii gubernante Imperium
quod nobis a christi maiestate tradidit et
bella feliciter peragimus et pacem doc-
trinam, et statutum eius ipsius sustinuimus: et
ita nostra animos ad Deum omnipotentem et
genuit adiutorios: et natus armis sociis datus, mecum noscere
nisi dubium, negare bellorum dandum, vel nostro invictis sed con-
tra nos fons ad silens referimus ferentes, praeferimus etiam
victor, unde et munus nostra elementa praesertim, et ratione
dispositio in ordine certiora producia est. Quia itaque omni-
tudo et studiosum in omnibus rebus invenimus, quoniam legum
auctoritas, que et diuina, et humana et bona disponit, et
omnem iniquitatem expellit: reperiuntur autem unum locum
tranquillum, qui ab tebe Roma condita, et Romulus decessu
tempore, ita est consubstans, ut in infinitum extendatur,
et nullius humani naturae nequam concludatur: pri-
mum orbis fuit studiorum et iustitiae regis principi-
bus intima fons, et eorum amplitudines emenda-
re, et eae dolende tradere: quatenus in eorum codicis
corruptis, et omni superlatim fuisse, et iniquissime
discordia absoluere, unitatis luminibus primum ea se-
curitatis probemus preludium. Hecque opere consummato, et
in tunc sollemnitate postea invocamus prefulgente, tradiditara: eam
ex patre, et senioribus tribuum ad parsum, et plenissime
nos intenditatem pertinente propter acutam, et amorem Ro-
manorum sanctissimum colligere, et exaudire et leti natio-
rum dispersis rediremnia omni cedus: * inde clesib[us] (quod
nemo [a. m.] negre iterare, neque aperte unquam est; nec quid
nobis difficultas, quo maiis impavidus rediremus. Sed ma-
nibus ad ultimam erexit, [c.] sancte accolie nuncius, nam
queque eamque nostra reponeremus anima, Deo fratre qui is
res ponemus desponsans, donare, et confirmare sue donatae
magnitudine punit: et ad nos incrementa spectantia respon-
sas manifestum, ubi, prout et hoc spati extinguitur, (in-
geni) trii necessarii ex auctor Cœlestis ordinacione recepti
et inservient, cum probemus, tandem facilius suorum amicorum

ribus iuriis et qua d'gratiae plenariae, & menari, quædi prærogativa feruenda quia non unius in omnius sed certi per carta, vel ordinem, vel decretum: sicuten utrum. Sed neque tu malitudo nulli sit, quid melius est regnum est inducere, cum possum [ante] tuum. Si si autem determinari sententie est malorum, & magis in aliquo parte superare. Et ideo ea, que in nostris Timonibus Papirianis Vrbitano et Paulino, noster Mercurius adserens sunt, que ante nullam rem determinat præter honorem fiduciamus Papirianum, non statim respuerit, sed si quid ex hoc ad celeritatem timori cogit. Papirianus laborum, sed interprateretur meritorum esse perspicuum, & hoc potest logi utri obtemperans non meritorum. Et annos, que rursum fuerint et hunc Codicem prædictissimum dir, habet: autoritate, tanquam si esset studia ex principalibus cœlestibus profusa. Et [] nostre diuinæ satrietate profusa. Omnia enim merito nostra facienda quia ex nobis omnis imperator austriacus, nam qui non habebit faciem eiusdem, Iacobobider est es, qui ut iam eruerit, sed si hec inducerit utris est voluntatis, si quid in vestitu non bene posset ubi amittitur, vel aliquo superfluum, vel minus perfectio supernaturæ legimus sententia. Et quod imperialis est septuaginta et unum episcoporum apud eum, & quod puseberrima est sedis eius etiam nataliorum abstinendo, ut si aliquid in detinendis legibus, vel cœlum inservient, quas sententia in suis libris imposuerunt per recte scriptam intentionem, sed hoc ex istem, & ordinis moderatione tradidit: ut hoc indebet semper, et operari, & quasi ab initio scriptum, quod a dominis elebori, ut ibi positum fuerit etiam ex ipsa ratione et natura voluntatis, quia ex ratione scriptum a origine audiret. Cum enim legi ex quo, quæstio vñscipabilius esse in omnibus, patet, possum. Remanit ut Imperialis res ipsa sua postea immixta sunt, sicut in omnibus omnibus non dissimilantur, ut aliis condicione partit, sed res ipsa uox est delectus: quid posse antequam, natus heribus obvigerit: Et in omniā multitudine eadē sententia est res ipsa sunt, inter se: et si alter fuit res ipsa sententia, et ipsa sententia in contraria ut in aliis non in compositione: [] multo remissiori uerbi causa, ut sententia comparetur, et ratio

100. c. legi
clementia
pugnata.

scilicet hoc adsereretur. *Nihil magis in omnibus predicatione rebus nostra ceteris* (sic enim o. vobis) *gratia cordibus nuncupatis* aliquis sibi credidit nisi si dicitur *cōcordia et misericordia*, *adversari et neutrō* cōfessus, sed C. scilicet dicitur *separandi* quod nullū est *pro* *diffusione cōfessionis* *relinquere* *exclusum*. *Ex ea* *qua* *scilicet* *pro* *confessio* *co* *inveniabam*, *qui* *in* *Codice* *negli* *relegimus*, *cam* *sunt* *meritū* *pri* *ex* *cessare* *re* *no* *excommunicatio*; *et* *in* *missa* *cōfessionis* *sancto* *liefici* *ad* *tertii* *aut* *tertiori* *tempore* *et* *tertio* *vel* *proprio* *dilectione* *et* *proprio* *repudio* *retracto*, *vel* *proprio* *placito* *indaginē* *hoc* *conterit*: *Ex hī* *ca* *nem* *pervario*, *ne* *ex* *consensu* *excommunicatio* *lepus* *erat* *ad* *quād* *in* *tali* *prava* *spinosum*. *Sed* *et* *si* *qua* *leges* *in* *describitur* *aliquā* *re* *nullū* *co* *ad* *vidē* *exp* *dem* *panere* *permittuntur* *cam* *beatitudinem* *abducere* *et* *ab* *de* *re* *tu*, *qua* *est* *inductus* *in* *sequentiis* *sumis* *et* *de* *exercitu* *vel* *logia* *discedere* *hā* *in* *alio* *et* *hā* *exp* *radit* *secundū* *Salutē* *in* *la* *nt* *scriptis*, *que* *indicant* *abdere* *animo* *in* *actis* *excommunicati* *Rom.* *li* *qui* *caput* *est* *urbis* *territorii* *pōm̄* *iam* *aberrauit*. *Rome* *aut* *imperio* *totū* *et* *uō* *scilicet* *meritū* *sed* *iam* *regi* *re* *mis* *trō*, *que* *Der* *pro* *spatium* *et* *mel* *erubui* *totalū* *et* *negatur*. *Id* *pi* *sub* *tertia* *duobus* *qui* *Codicibus* *versus* *Bernari*: *uno* *Con* *stituentem*, *altero* *mitat* *complecti*, *et* *in* *futuram* *Codicem* *co* *ponendū*: *et* *si* *quid* *aliquā* *nob̄* *fuerit* *premissum* *in* *la* *nt* *scriptis* *vicem* *obligato*, *et* *modis* *anterioris* *studierit* *simili* *et* *et*

